

Kirsi Viljanen
ylitarkastaja, maa- ja metsätalousministeriö
sihteeri, YTR:n hankeryhmä

ASUMISTA, YHTEISTYÖTÄ, LUOVUUTTA JA ROHKEUTTA! - MAASEUTUPOLITIIKAN YHTEISTYÖRYHMÄN HANKESEMINAARI 21.-22.5.2007 TAMPEREELLA

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä järjesti perinteeksi muodostuneen hankeseminaarin tänä vuonna Tampereella Museokeskus Vapriikissa 21.-22.5.2007. Ilmoittautuneita oli yhteensä 104, joista maanantain seminaariin osallistui 82 henkilöä ja tiistain 62 henkilöä. Monet osallistujista olivat järjestäneet seminaarin yhteyteen maanantai-iltaan myös hankkeiden ohjausryhmien ym. kokouksia.

Seminaarin kohderyhmä on ollut perinteisesti - ja oli nytkin - valtakunnallista maaseudun tutkimus- ja kehittämishankerahoitusta saaneiden hankkeiden vastuutahot ja hankevetäjät, mutta kutsuttuina ovat aina olleet maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän lisäksi myös keskeiset alueelliset rahoittajat. Tilaisuus oli kuitenkin myös avoin muille mahdollisille kiinnostuneille ja tänä vuonna seminaariin osallistui kutsuttujen lisäksi myös erityisesti toimintaryhmien ja kylien yhteenliittymien edustajia.

Seminaarin ensimmäisen päivän sisältö koostui maaseutuprofessorien asiantuntijapaneelista sekä edellisten vuosien palautteiden perusteella rakennetuista lyhyistä rahoitettujen hankkeiden katsauksista niin kehittämis- kuin tutkimusnäkökulmasta. Toisena päivänä keskityttiin maaseutupolitiikan ja -kehittämisen ajankohtaiskatsauksiin sekä hankerahoituksen käytännön asioihin.

Maaseutuneuvos Eero Uusitalo asetti avausvuorossa päivien tavoitteeksi ajankohtaiskuvan saamisen siitä, missä maaseutupolitiikassa mennään niin kansallisesti kuin kansainvälisesti, lisäksi Uusitalo toivoi, että seminaarin kautta opittaisiin myös näkemään kehittämisen paikkoja ja tarvittavia metodeja maaseudun elinvoimaisuuden turvaamiseksi. Ennen varsinaisen ohjelman alkamista seminaarilaisille esiteltiin myös seminaaripaikka kun Tarja Rantala kertoi Vapriikin historiasta ja nykyisistä toiminnoista.

Asiantuntijapaneelissa maaseutuprofessorit saivat pohdittavakseen maaseutupolitiikan keskeisiä kysymyksiä: mitkä ovat maaseudun muutoksen myönteisiä ja kielteisiä piirteitä; hallitusohjelman anti maaseudulle ja maaseudun kehittämiselle; bioenergia; luovuus maaseudun mahdollisuutena; lähivuosien maaseutututkimuksen tärkeät kohteet ja teemat; maaseutuprofessuuriverkoston jatko sekä maaseututoimijoiden rakenteen heikot ja vahvat kohdat.

Asiantuntijapaneeliin osallistui Suomen yhdeksästä maaseutuprofessorista kuusi: Leo Granberg (Helsingin yliopisto), Erland Eklund (Åbo Akademi), Hannu Katajamäki (Vaasan yliopisto), Toivo Muilu (Oulun yliopisto), Pekka Mäkinen (Helsingin yliopisto) ja Hilikka Vihinen (MTT), paneelin puheenjohtajana toimi Eero Uusitalo. Paneelissa maaseudun ehdottomana vahvuutena nähtiin sen rooli asuinympäristönä kattaen sekä vakituisen että yhä kasvavan vapaa-ajan asumisen. Niin tutkimukset kuin maallemuuttotoiminnan kasvu vahvistavat maaseudun asumiseen liittyvän vetovoimaisuuden, mutta samassa yhdessä myös todettiin asuinympäristöön liittyvät haasteet kuten kaupunkien läheisen maaseudun kaavoituskysymykset, kallistuva energia maalla asumisen selkeänä uhkana, syrjäisten, tyhjentyvien maaseutualueiden tilanne samoin kuin kuntien huono vastuunkanto omista syrjäalueistaan. Kuitenkin mm. matkailu ja kaivosteollisuus ovat pohjoisessa luoneet hyviä kasvumahdollisuuksia myös syrjäisemmille alueille. Haasteita todettiin olevan myös kasvavien

aluekeskusten ja niitä ympäröivien kuntien osalta siinä, miten kunnat pystyvät löytämään yhteisen kehittämissuunnan alueensa tulevaisuudelle. Paneelissa ja yleisökommenteissa perättiin myös selkeyttä ja konkretiaa paljon puhutulle maaseutu-kaupunki -vuorovaikutukselle.

Paneeli ei antanut kovin korkeita arvosanoja uuden hallituksen ohjelmalle maaseudun kehittämisen osalta vaan totesi maaseutuasioiden jääneen ohjelmassa marginaaliin ja perinteisesti maatalous- ja aluepolitiikan sisälle ja varjoon. Positiivisena asiana uudessa hallitusohjelmassa nähtiin kuitenkin vahva yrittäjyysnäkökulma ts. veroratkaisut yritysten spv-tilanteissa sekä maaseudun pienyritysten rahoitusmahdollisuudet. Positiivisena nähtiin myös ensimmäisen, toisen ja kolmannen sektorin toimijoiden erilaisten roolien ja merkityksen tunnistaminen.

Panelistit saivat määritellä myös termin "luovuus" ja se saikin tuttuja sisältöjä kuten:

- * kyky poiketa totutuista ratkaisuista
- * miten liikeidea saadaan synnytettyä niin, että se saadaan vietyä tuotteeksi asti
- * rahoituksen riskinotto
- * olemassa olevien asioiden uudella tavalla yhdistäminen
- * raja-aitojen kaatamista.

Luovuus nähtiin tärkeänä perustana elinvoimaisuudelle ja edellytyksenä uusien ideoiden, toimintatapojen ja yritystoiminnan löytämiselle. Luovuuden hyväksikäyttö ja esiin nosto tarvitsevat kuitenkin välineitä ideoiden löytämiseksi ja seulomiseksi, vahvoja persoonia sekä rohkeutta ja avointa mieltä. Paneeli myös totesi luovuuteen liittyvän osaamistason noston tarpeen kehittämistyössä mukana olevien (rahoittajat, neuvojat, hankevetäjät, toimintaryhmät) suhteen, jotta luovuutta osattaisiin tunnistaa. Panelistit peräsivät myös "heikkojen signaalien" merkitystä ja tähän liittyvää osaamista; kuka pystyisi tunnistamaan massasta signaaleja ja merkkejä niistä tulevaisuuden mahdollisuuksista, joita vielä ei maaseudun elinvoimaisuuden vahvistamiseksi ole löydetty ja hyödynnetty.

Maaseudun toimijarakenteesta paneelissa todettiin, että verkostoituminen on edennyt hyvin eri tahoilla ja tasoilla ja toimintaan sitoutuminen on vahvaa. Ongelmana kuitenkin on, että samat henkilöt alkavat olla jo niin monissa verkostoissa, että vastaan tulee jaksamisongelmat ja tästä syystä on pakko vähentää verkostoja. Alueilla on myös vahvoja oman alueen edunvalvontaperinteitä eikä laajempia verkostoitumisen hyötyjä ole vielä osattu nähdä. Heikkouksina nähtiin myös toimijoiden ikääntyminen ja maaseutupolitiikan keskittyminen vain tiettyyn paikalliseen ja valtakunnalliseen "eliittiin". Maakunnan roolin vahvistuminen niin alue- kuin elinkeinopoliittisessa työssä nähtiin toisaalta hyvänä asiana, toisaalta uhkana sen vuoksi, että maakuntatasolta puuttuu vielä suurelta osin maaseutupoliittinen näkemys ja ote.

Paneelin jälkeen siirryttiin rahoitettujen hankkeiden esimerkkien pariin. Olli Voutilainen MTT:stä kertoi päättäneen, toimintaryhmätyön paikallistaloudellisia vaikutuksia selvittäneen tutkimuksen tuloksia, Kari Vesala Helsingin yliopistosta alusti seurakuntien merkityksestä maaseudun kehittämiseksi, Seppo Aho Lapin yliopistosta valotti kakkosasumisen merkitystä maaseudulle, PirkkoLiisi Kuhmonen Opetusministeriöstä kertoi kulttuuriteemaryhmän työstä ja ylipäättään kulttuurin merkityksestä maaseudun elinvoimaisuudelle, Airi Matila Metsätalouden kehittämiskeskus Tapiosta kertoi toimintansa käynnistäneestä luonto- ja maisemapalveluyrittäjyys -teemaryhmästä ja Annamari Asikainen sisäasiainministeriöstä toimintansa päättävän naisteemaryhmän työn tuloksista ja työn jatkamisesta valtavirtaistettuna eri organisaatioihin. Maatilojen mahdollisuuksista hyvinvointipalvelujen tarjoajana kerrottiin sekä tutkimuksen (Katariina Heikkilä, Tulevaisuuden tutkimuskeskus) että kehittämishankkeen (Tarja Jutila, Maa- ja kotitalousnaisten keskusliitto) kautta. Tämän jälkeen kansalaisjärjestöteemaryhmän sihteeri Ritva Pihlaja (Suomen Nuorisoseurojen liitto) kuvasi kolmannen sektorin roolia maaseudun palvelujen tuottamisessa ja turvaamisessa. Päivän lopuksi Mari-

anne Pekola-Sjöblom kertoi Kuntaliiton eri yhteistyökumppaneiden kanssa käynnistämästä laajasta Paras-hankkeen tutkimusohjelmasta.

Seminaarin toisen päivän aluksi Eero Uusitalo kertoi maaseutupolitiikan ajankohtaiskuulumisia niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Keskeistä on verkostoituminen ja eri toimijoiden vahvistuminen, EU:n maaseutupolitiikka sen sijaan sai moitteita maatalouspainotteisuudestaan ja keskeneräisyydestään. EU-tason maaseutupolitiikka vahvistuu sen sijaan erityisesti järjestöjen (ERA, Hela Norden Ska Leva, Prepare ym.) kautta.

Seminaarin positiivisimman palautteen saaneen esityksen piti tuottaja-ohjaaja Anssi Mänttari, joka tunnin esityksessään kertoi siitä, miten maaseutu on näyttäytynyt suomalaisessa taiteessa kautta vuosikymmenten/-satojen. Alustus sisälsi myös videoleikkeitä otteina suomalaisista elokuvista sekä luettuja pätkiä suomalaisesta kirjallisuudesta. Mänttari totesi maaseudun olleen keskeisessä asemassa aikaisemmin suomalaisissa elokuvissa, mutta jääneen vähäiseen merkitykseen lähivuosien tuotannoissa, poikkeuksena Pölösen ja Koivusalon elokuvat. Mänttari sanoi myös kirjallisuudella olevan vahva vaikutus muihin taiteenaloihin eikä tällä hetkellä suomalaisesta nykykirjallisuudesta löydy riittävän vahvoja ja mielenkiintoisia kuvauksia nykymaaseudusta. Mänttari kysyikin seminaariyleisöltä hyviä vinkkejä tähän ongelmaan ja siihen heti saikin joitakin vastauksia. Mänttari korosti myös alueellisten säätiöiden ja tuotantokeskittymien merkitystä suomalaisen elokuvan tulevaisuuden kannalta, tästä on jo hyviä esimerkkejä esimerkiksi Pohjois-Karjalasta, Pohjois-Pohjanmaalta ja Satakunnasta. Mänttari kuitenkin korosti, että ehdoton edellytys maaseutuelokuvien syntymiselle on huolenpito maaseudusta ja erityisesti sen maisema-arkkitehtuurin ylläpidosta.

Maaseutuprofessoreista esiteltiin tällä kertaa Erland Eklund, joka kertoi omasta työhistoriastaan ja nykytyönsä sisällöstä. Eklund on profiloitunut erityisesti hevostutkimuksesta ja hän kysyikin, että olisiko hevoselinkeinoissa niitä asiantuntijapaneelin peräämiä "heikkoja signaaleja".

Seuraavaksi seminaarissa oli vuorossa ajankohtaiskatsaus siitä, missä mennään EU-ohjelmakauden 2007-2013 valmisteluissa ja toimeenpanon aloittamisessa. Salla Rossi maa- ja metsätalousministeriöstä, Harri Ahlgren sisäasiainministeriöstä ja Leena Uskelin työministeriöstä kertoivat maaseudun kehittämisohjelman, EAKR-ohjelman ja ESR-ohjelman tilanteesta, Päivi Kujala ja Mari Kempas maa- ja metsätalousministeriöstä puolestaan perustettavasta maaseutuverkostosta. Laura Jänis kuvasi OECD:n käynnistämää Suomen maaseutupolitiikan maatutkintaa ja esitti myös kuvien kautta toisen OECD-arvioijien Suomeen tekemän tutustumismatkan sisältöä. Päivän päätteeksi Sari Ursin maa- ja metsätalousministeriöstä muistutti erityisesti tukipäätöksen merkityksestä ja niissä esiintyvien päivämäärien huomioimisesta maksatushakemuksia tehdessä, Kirsi Viljanen maa- ja metsätalousministeriöstä puolestaan peräsi hankehakemuksilta laatua ja erityisesti maaseutupoliittista relevanssia. Viljanen myös esitti toiveen, että hankkeiden toteuttajat ottaisivat YTR:n tiedottajaan Katja Huumoon yhteyttä ja välittäisivät hän kauttaan YTR:n 1.6.07 uusiutuville nettisivuille ajankohtais-tietoa ja tuloksia rahoitetuista hankkeista. Viljanen kaipasi myös yhteydenottoja ja kommentteja liittyen Maaseutuindikaattori -tilastopalvelun tarpeeseen ja kehittämiseen samoin kuin konkreettisia esityksiä lainsäädännön muuttamiseksi.

Palautteiden mukaan yleisesti ottaen seminaarijärjestelyihin oltiin poikkeuksetta tyytyväisiä. Samoin seminaariajankohtaan oltiin tyytyväisiä, mutta yksittäisessä kommentissa viestitettiin, että seminaariajankohtaa ei enää yhtään saisi keväällä aikaistaa. Seminaarin 2-päiväisyyteen oltiin tyytyväisiä, mutta tämä saisi näkyä myös osallistujien käyttäytymisenä, sillä nyt vain pieni joukko jaksoi istua seminaarin toista päivää loppuun. Suurin syy osallistumiseen vain seminaarin toisena päivänä oli palautteiden mukaan päällekkäiset kokoukset ja muut tilaisuudet.

YTR:n hankerahoitusta saaneille hankkeille järjestettävää yhteisseminaaria pidettiin tärkeänä ja perusteina mainittiin mm. ajankohtaisen tiedon saaminen niin yleisistä maaseutuasioista kuin muista hankkeistakin, oman toiminta-ajatuksen laajentaminen, tiedon saanti maaseutupolitiikkakentän menneen, nykyisen ja tulevan toiminnasta, omien verkostojen vahvistaminen, kokemusten vaihto sekä yhteisen päämäärän rakentaminen ao. hanketoiminnalle.

Seminaariaineisto löytyy osoitteesta: www.maaseutupolitiikka.fi